

Demensen gaavhtan maahta geerve årrodh biejjeladtje darjomh darjodh, goh latjkoeh mujhtedh, bådjtah vaeltedh, geajnoem gåetide gaavnedh, TV:n maajegiehtjedimmiem, mobijletellefovnem jìh PC:m nuhtjedh. Dan åvteste almetjh demensine maehthie tryjjesvoeteteknologijem daarpesjidh mij viehkine jallh kompensasjonine sjædta dan kognitjve giehpiedimmien åvteste juktie aarkebiejjien darjomh haalvedh. Dan åvteste vihkeles mujhtedh ij leah akte ulmie tryjjesvoeteteknologeles dalhketjh sjiehtesjidh oktebisnie, men dah edtjeh vierhtine årrodh almetjasse demensine guktie dihte jearsoes jìh jìjtjeraarehke domtoe, jìh haalvemem dååjroe. Seamma tìjjen tryjjesvoeteteknologeles dalhketjh aaj maehthie dâarjohne årrodh lihke fualhkan jìh/jallh viehkiehtidh guktie vierhtieh buerebelaakan åtnasuvvieh jìh kvaliteete buerebe sjædta healsoe- jìh hoksedienesjinie.

Tryjjesvoeteteknologeles dalhketjh maehthie teknologijese juakasovvedh mij åtnasåvva almetjistie demensine, teknologije mij åtnasåvva almetjistie demensine lihke fuelhkine jallh healsoe- jìh hoksebarkijigujmie ektine, jìh teknologije mij lihke fuelhkeste jallh healsoe- jìh hoksebarkijijstie stuvresåvva. Demensen symptovmh maehthie jeerehtidh almetjistie almetjasse, jìh dan åvteste tjua teknologijem fiereguhtese sjiehtedidh. Juktie demense åajvahkommes vierrebe sjædta tìjje doekoe, maahta daerpies årrodh joekehts teknologijne joekehts ulmiejigujmie joekehts njieptjine skiemtjelaseste.

Såemies joekehts teknologeles dalhketjh

Teknologije mij oktegh åtnasåvva almetjistie demensine	Teknologije mij åtnasåvva almetjistie demensine lihke fuelhkine jallh healsoe- jìh hoksebarkijigujmie ektine	Teknologije mij stuvresåvva lihke fuelhkeste jallh healsoe- jìh hoksebarkijijstie
• elektrovneles biejjelåhkoe • aelhkie tsåahka • aelhkie mobijletellefovnem • aelhkie tv, raadijove jìh musihkespielere • sjiehtedamme maajegiehtjedimmiem	• lokaliseradimmieteknologije/GPS • elektrovneles okselaesie • elektrovneles biejjelåhkoe • bådjtadisensere • digitaale albume	• lokaliseradimmieteknologije/GPS • automatihkeles tjoevkesestuvreme • elektrovneles okselaesie • baahkesensovre • svihtjemesensovre • gahtjemesensovre • okse-alaarme • digitaale vaaksjome

Naemhtie almetjh demensine maehthie teknologijem oktegh nuhtjedh

Aanna tjabreminie biejjien darjomh jìh latjkoeh mujhtedh. Dihte dakterem gellien aejkien gihtjie mij lea heannadamme, jìh mij edtja heannadidh. Ij latjkoeh mujhtieh. Ulmie lea Aannam dâarjoe vedtedh guktie buektehte bijjieguvviem biejjien darjomi bijjeli utnedh.

Elektrovneles biejjelåhkoe maahta viehkine årrodh gosse numhtie. Joekehts sårhts elektrovneles biejjelåhkoe gâåvnesieh mah vuesiehtieh man jìjnje tsåahka, jìh mij biejjide jìh daatovidie lea, jìh aaj latjkoeh vuesiehtieh mah leah dan sijse biejesovveme. Lissine vâajnoes mejtie biejjie jallh jìjje. Maahta sjeermen sisvegum sjiehtedidh almetjen daerpiesvoeti jìh sjaavnjoej mietie.

Naemhtie maahta teknologijem nuhtjedh lihke fuelhkine ektine

Hans tjabreminie gåetide gaavnedh gosse ålkone vaedtsieminiem fierhten biejjien. Dihte daamtaj ammes almetjh gihtjie geajnoen bîjre gåetide, men ij iktesth mujhtieh gusnie årroeminie. Gâmmebe tjoeperde gosse guhkiem bårhte. Ulmie lea dâarjoe Hansese vedtedh guktie maahta sov biejjeladtje tuvride vaeltedh. Akte GPS maahta viehkine årrodh guktie gâmmebe maahta vuejnedh gusnie Hans lea, jìh Hans maahta jìjtje bieljelijidh satne viehkiem daarpesje jis ij gåetide gaavnh.

GPS maahta vuesiehtidh gusnie almetje lea. Maahta vâåjnedh goh jearsoesvoetealaarme, goh tsåahka maam gietsesne åtna, jallh mobijletellefovnem jallh gaamegevåaroemisnie årrodh.

Naemhtie healsoe- jñh hoksebarkijh maehtieh teknologijem dienesjinie nuhtjedh

Sigrun oktegh orre jñh daamtaj jñjjege tjuedtjele edtja onnegåatan vaedtsedh. Dñhte såemies aejkien gahtjeme jñh bælla vihth gahtjedh.

Såemies aejkien aaj tuhtjie maahta geerve årrodh seangkoem vihth gaavnedh mænngan onnegåetesne orreme. Sigrun nænnoestimmiem åådtjeme vaaksjomen bijre ikth fierhten jñjjen mænngan gahtjeme jñjjege. Dñhte tuhtjie daate vaaksjome sov nahkerem hearaldahta. Akte vukie maahta digitaale vaaksjoeminie årrodh viehkine sensovrijste mah vuejnieh gosse dñhte seangkoem laahpa. Sensovre tjoevkesem båltajahta jñh lissine alaarme jåhta tjñelten healsoe- jñh hoksedienesjasse jis ij bålstede seangkoen gåajkoe bålta akten vihties tjñjen mænngan.

Tryjjesvoeteteknologeles vukieh skååffedh

Almetje demensine maahta jñjtje syökedh tryjjesvoeteteknologeles dalhketji bijre. Læjhkan juvnehtimmi lea hñejmebaseradamme dienesjh, ergoterapeute jallh mujhtemedåehkie tjñltesne goerehtalla, raereste jñh dagke aaj dan demense almetjen åvteste syökoe sjyöhtehke tryjjesvoeteteknologeles dalhketji bijre.

Maahta tryjjesvoeteteknologijem gellielaakan skååffedh
• tjñltem syökedh • Nav:n viehkievierhtiejarngem syökedh • Dorjesh åstedh sñejhme bovrine

Vihkeles mujhtedh tjñelte ij diëdtem teknologeles dalhketji åvteste utnieh mejtie privaate skååffeme. Jis tjñelte læjhkan veeljie dagkerh teknologeles dalhketjh åtnose vaeltedh, dej lea diëdte teknologije jåhta eensilaakan.

Tryjjesvoeteteknologeles dalhketjh åtnose vaeltedh

Maahta nuhteligs årrodh tryjjesvoeteteknologijem åtnose vaeltedh aareh gosse daerpiesvoete bålta. Almetjidie demensine maahta aelhkebe årrodh teknologijem nuhtjedh gosse varke akte bielie sjædta almetjen voetijsie jñh rutijnijste. Gosse tryjjesvoeteteknologije vadtasåvva goh bielie healsoe- jñh hoksedienesjistie, tjñelten lea diëdte lierehtimmien jñh däärjoehtimmien åvteste ,jñh gorredidh teknologije iktegisth eensilaakan jåhta. Ihke fuelhkie jñh/jallh healsoebarkijh tjuerieh daamtaj almetjem demensine däärjodh jñh skreejrehtidh daam sårhts teknologijem nuhtjedh aarkebiejjien. Dan åvteste vihkeles dovne almetje demensine jñh lihke fuelhkie hijven lierehtimmien åadtjoeh.

Demense almetji daerpiesvoeth sijhtieh jorkesidh seamma tjñjen goh skñemtjelasse aaj jñjtemse evtete. Dan åvteste tjuaara jaabnan nåhtoem dejstie tryjjesvoeteteknologeles dalhketjijsie vuarjasjidh. Digkiedidie jñh rårrestallede maahe healsoe- jñh hoksebarkijigujmie, jñh biëljelidie tjñltesse jis dijjieh dååjrede tryjjesvoeteteknologije ij leah viehkine jallh nåhtojne.

Evtiedimmi demenseste maahta almetjen jååhkesjimmiemahtoem baajnehtidh. Gosse edtja orre dienesjh åtnose vaeltedh, goh tryjjesvoeteteknologije, tjuaara vuarjasjidh mejtie almetje demensine maahta jååhkesjimmiem vedtedh jñh jñjtje maahta jaavoe jallh ijje jiehtedh faalenassese. Jååhkesjimmi jeerehte tsiehkeste tseahkan, jñh almetje demensine maahta jååhkesjimmiemahtoem utnedh gyhtjelassine mah leah åtnoen bijre jearsoesvoete-alaarmeste, men ij gosse lea jñjtse bådtej bijre.

Raerieh lidteratuvren bijre: Aldring og helse: www.aldringoghelse.no/demens/velferdsteknologi/, Hva kan hjelpe?: www.hvakanhjelpe.no, Nasjonalforeningen for folkehelsen: <https://nasjonalforeningen.no/demens/etter-diagnosen/tekniske-hjelpemidler/>

Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse lea teema-aarhkem dorjeme stillemen mietie Healsoedirektoraatete, goh bielie Demensesoejkesjistie 2020.

Däärjoehtæjjah: Margit Gausdal Strandenæs, Ida Wulff Jensen

Guvvieh: Martin Lundsvoll, Aldring og helse

Bæjhkoetamme: 04.09.20